

Aan de **ONDERKANT** ligt de lat altijd hoger

Verhalen uit de buik
van de samenleving
Marijke Decuypere
& Guy Malfait

Eigen schuld

“Ze kunnen hun eigen leven niet leiden, want ze hebben te weinig vaardigheden en dus moeten we het van hen overnemen”.

Bijdrage door Kristel Driessens en Cindy Van Geldorp:

Mensen uit hogere sociale klassen hebben vaak het gevoel dat ze hun leven zelf kunnen uitstippelen, zelf keuzes kunnen maken, zelf door hard werken veel verwezenlijkt hebben in hun leven. In psychologische termen noemt men dit ‘beschikken over een interne beheersingsoriëntatie’. Veel mensen in armoede kennen dit gevoel niet. Integendeel, zij hebben het gevoel dat het lot voor hen beslist, dat ze steeds afhankelijk zijn van anderen en dat er heel veel in hun plaats beslist wordt. Dat noemen psychologen dan ‘externe beheersingsoriëntatie’.

Typerend voor hulpverlening is de ongelijkheidsrelatie. Er ontwikkelt zich een rollenspel tussen een machtige expert en een afhankelijke hulpvrager. Het eigen doctoraatsonderzoek, waarin Antwerpse cliënten in armoede werden bevraagd, toonde echter aan dat ze deze inhoudelijke ongelijkheid zelden als problematisch ervaren. Wanneer mensen in armoede de stap zetten naar een dienst, verwachten ze daar een deskundige hulpverlener te treffen die over meer kennis en vaardigheden beschikt, zodat deze mee een uitweg kan zoeken uit de problemen waarin ze vastzitten. In de rol van gids, vakman of onderhandelaar kan de hulpverlener voor en met hen werken.

Waar het wel vaak op stukloopt, is de beleving van ongelijkheid op relationeel niveau. Hulpverleners lijken zich niet altijd bewust van de impact van hun handelen, van de inhoud en wijze van communiceren en van het belang van hun non-verbale communicatie. Drie kenmerken van hulpverleningsrelaties worden door arme hulpvragers overwegend als verafhankelijkend beschouwd. Het gaat om afstandelijkheid in de relatie, bij voorbeeld via het beklemtonen van statusverschillen, om een sterk bureaucratisch karakter in de hulpverlening en om een paternalistische houding.

Daartegenover staan 3 kenmerken die als versterkend en verbindend ervaren worden. Het eerste kenmerk is nabijheid, waarbij de hulpvragers verwijzen naar hulpverleners die tijd kunnen nemen om een vertrouwensrelatie op te bouwen en die zich als mens durven tonen aan hun cliënten. Het tweede kenmerk is de gepersonaliseerde aanpak of hulp op maat van de cliënt en zijn gezin en als derde kenmerk onderscheiden we een emanciperende, participatiegerichte houding van de hulpverlener. Een hulpverlener die zich op deze manier kan invoegen in de leefwereld van mensen in armoede en daar een vertrouwensrelatie opbouwt, krijgt een mandaat van het gezin om zaken toe te voegen: adviezen worden aanvaard omdat ze gegeven worden door een betrokken, bezorgde hulpverlener en samen kan er in dialoog aan verandering worden gewerkt, waarbij confrontatie niet langer uit de weg moet worden gegaan.